

Ülemaailmse eestluse koostöökomisjoni kolmas koosolek

PROTOKOLL nr 3

17.06.2020

DELTA 25.06.2020 nr 1-19/276-1

Juhatas: Raivo Küüt

Protokollis Keit Spiegel

Osalesid: Riina Solman (EV Siseministeerium, rahvastikuminister), Rait Kuuse (Sotsiaalministeerium, minister Tanel Kiik asendusliige), Tiit Salumäe (EELKN), Irene Käosaar (Integratsiooni SA), Andero Adamson (EV Haridus- ja Teadusministeerium), Marju Rink-Abel (Eesti Rahvuskomitee Ühendriikides), Sirje Kiin (Eesti Rahvuskomitee Ühendriikides), Leelo Pukk (Rootsi Eestlaste Liit), Aho Rebas (Rootsi Eestlaste Liit), Tuuli-Emily Liivat (Ülemaailmne Eesti Noortevõrgustik), Evelin Sennett (Eesti Kultuuriseltside Ühendus), Liia Urman (Ülemaailmne Eesti Kesknõukogu), Iivi Zajedova (Ülemaailmne Eesti Kesknõukogu), Reet Marten Sehr (Eestlaste Kesknõukogu Kanadas), Katrin Maiste (Eesti Instituut), Helja Kirber (Soome Eesti Noored), Kairi Taul-Hemingway (Eestlaste Kesknõukogu Kanadas, asendusliige), Janne Kendla (EV Välisministeerium), Signe Matteus (EV Välisministeerium), Gerttu Aavik (EV Haridus- ja Teadusministeerium), Anne-Ly Reimaa (EV Kultuuriministeerium), Martin Tulit (EV Siseministeerium), Minna Harjo (EV Siseministeerium), Ilmo Au (EV Siseministeerium), Egge Kulbok-Lattik (EV Siseministeerium), Tauri Hütt (MTÜ Globaalsed Eestlased)

Puudusid: Mailis Reps (EV haridusminister), Tõnis Lukas (EV kultuuriminister), Tanel Kiik (EV sotsiaalminister), Urmas Reinsalu (EV välisminister), Raul Siem (EV Väliskaubandus- ja infotehnoloogiaminister), Kristi Vinter-Nemvalts (EV Haridus- ja Teadusministeerium), Marcus Kolga (Eestlaste Kesknõukogu Kanadas), Tarmo Kruusimäe (Riigikogu Välis-Eesti toetusrühm), Mariliis Sepp (EV Välisministeerium), Piret Hartman (EV Kultuuriministeerium), Leili Utno (Välis-Eesti Ühing)

Päevakord:

1. Rahvastikuminister Riina Solmani tervitussõnavõtt
2. Ülevaade rahvastiku ja sidusa ühiskonna arengukava koostamisest
Ülevaade üleilmse eestluse programmi koostamisest
Programmi struktuur – eesmärkide ja meetmete tutvustus
Arengukava ja programmi koostamise edasine ajakava ja töökorraldus
Raivo Küüt, rahvastiku-, kodanikuühiskonna- ja perepoliitika asekanstler
3. Küsimused ja arutelu
4. Koostöökomisjoni järgmise kohtumise teemad
Raivo Küüt, rahvastiku-, kodanikuühiskonna- ja perepoliitika asekanstler
5. Rahvastikuminister Riina Solmani kokkuvõte ja lõppsõna

1. Rahvastikuminister Riina Solmani tervitussõnavõtt

Minister avab pidulikult Ülemaailmse eestluse koostöökomisjoni (edaspidi ÜEKK) kolmanda koosoleku ning tänab kõiki osapooli senise panuse eest. Minister toob avakõnes esile ka rahvuskaaslaste murekohad, mis avaldusid seoses COVID-19 pandeemiaga ja Eesti riigi suhtlusega oma väliskogukondadega selle vältel. Tervitussõnavõtu tekst – vt *protokollis lisa 1*.

2. Arengukava ning programmi ülevaade – Raivo Küt

Ülevaade „Rahvastiku ja sidusa ühiskonna arengukava 2021-2030“ koostamisest

Koosoleku juhataja asekancler Raivo Küt annab ülevaate „Rahvastiku ja sidusa ühiskonna arengukava 2021-2030“ koostamisest, sh tutvustas arengukava visiooni tööversiooni ning andis ülevaate, millised teised programmid lisaks Üleilmse eestluse programmile arengukava koosseisu kuuluma hakkavad.

„Üleilmse eestluse programmi 2021-2024“ koostamisest; programmi struktuur – eesmärkide ja meetmete tutvustus

Ülevaade „Üleilmse eestluse programmi 2021-2024“ koostamisest ning planeeritavast ülesehitusest. Programmi üldeesmärgi ning kolme meetme, ehk tegevussuuna tutvustus – vt *protokollis lisa 2*.

Arengukava ja programmi koostamise edasine ajakava ja töökorraldus

Arutelu avamine seoses edasise koostööformaadi osas, nii ÜEKK-ga kui ka töörühmadega. Siseministeeriumi poolt idee jätkata olemasoleva kaheksa valdkondliku töörühmaga kuni programmi ametliku kinnitamiseni ning siis programmi rakendamiseks minna üle teistsugusele juhtimissüsteemile, kus töörühmi koondatakse, nt programmi meetmete põhiselt. Oluline sõnum on aga see, et töörühmad jätkavad tööd – hetkel on aktiivne sisendikorje lõppenud ning sügisel toimub uus suurem kaasamine. Programmi rakendamise aastatel jätkub koostöö töörühmadega, kuna iga-aastaselt toimub projekti hindamine ja vajaduspõhiselt muudatuste sisseviimine. Siseministeeriumipoolne ettepanek jätkata ÜEKK koosolekuid alates 2021. kahe regulaarse kohtumisega – kevadel ja sügisel ning vastavalt vajadusele ka lisakohtumiste näol.

3. Küsimused ja arutelu – kõik osalejad

Arutelu avab Eestlaste Kesknõukogu Kanadas esindaja organisatsioonipoolse tagasisidega osalejatele saadetud materjalide põhjal (tagasiside saadetakse Siseministeeriumile ka kirjalikult). Leiavad, et programmiga on tehtud paljulubav algus, kuid väljakutseks jääb, kuidas kujuneb programmi reaalne rakendamine, kuna programmi sihtrühm (erinevate väliskogukondade grupid) on nii erinevad. Riigil puudub endiselt piisav side kogukonna esindajatega, kel on kõige parem ülevaade kogukondade vajadustest. Ollakse mõneti kriitilised töörühmade töö osas, kuna kõikide töörühmade puhul ei ole avalikke protokolle ning tegevused on kohati ebaühtlased. Osalusdemokraatia vajab edendamist. Ettepanekud: a) igas töörühmas võiks olla Välis-Eesti kaas-töörühmajuht; b) rahvastikuministri üks nõunikest võiks olla Välis-Eesti päritolu c) küsitakse, mida tähendab ühtse inforuumi loomine? Viidatakse, et millegi uue loomise asemel tuleks keskenduda olemasoleva edendamisele (nt Globalestonian.com platvorm) d) programmi olukorrajelduse võiks kirjeldada ka läbi positiivsuse e) erinevate foorumite loomine f) veelgi enam koostöö ja osalusdemokraatia edendamist osapoolte vahel.

Ka noorte esindaja kinnitab, et samuti noored ei ole rahul infovahetusega – noored ei saa infot piisavalt. Puudust tuntakse nii stipendiumite infost, kui ka tagasipöördumiseks vajalikuks

infost. Info võiks olla kätte leitav ühest kohast (viitab noorte kokkupanud materjalidele soovitude osas, tuginevalt mais-juunis 2020 toimunud noorte virtuaalpäevadele).

Siseministeerium vastab, et infokanalid on tõepoolest olemas ja midagi uut ei looda, kuid olemasolev on vaja senisest paremini toimima panna. Vajalik oleks luua nt ühine kalender, kus erinevate kogukondade üritused kajastuksid. Tõstatub küsimus, et milline on aga kõige parem digiarhitektuur, mis aitaks kõike kokku tuua? Lisatakse, et üldine, igapäevane kommunikatsioon peaks esmajoones märgatavalt paranema – eelkõige praktilise teabe tasandil (seda kinnitas kogemus pandeemia ajal). Lisaks oleks tore, kui saaks vahendada enam kogukondades toimuvaid sündmuseid (heaks näiteks video, mis tehti Kanada Eesti kogukonnas 14. juunil Suurküüditamise päeva mälestades – seda oleks saanud levitada). Osalejate hulgast tehakse täiendav ettepanek enam Eestis kajastada ka Välis-Eesti kultuuriseltside tegevusi – nt eelseisval aastal saab 100 aastaseks Londoni Eesti Selts ning Tšehhi Selts 30 aastaseks. Vajalik vastav kommunikatsioon Eestis.

Arutelu jätkub Ida-diasporaa suunal. Ida-diasporaa on paljuski nõrgemal positsioonil, kui Lääne-diasporaa, sest puuduvad ressursid ja ka vajalikud struktuurid. Tehakse ettepanek lisaks Ida-Lääne diasporaadele keskenduda ka teistele jaotustele – näiteks väikesed ja suured kogukonnad või ajaloolised ja uued kogukonnad. Hilisemates, uutes kogukondades on raskem eestlasi haarata ühistevestusse. Pakutakse ideid, kuidas saaks näiteks lapsi haarata enam eestikeelsetesse tegevustesse (eestikeelsete raamatute saatmine väiksematesse kogukondadesse, jne).

Siseministeerium lisab, et käesolevalt on meil programmi valmimiseks tähtaeg ees, samas tekib igal aastal võimalus programm üle vaadata ning vajaduspõhiselt seda täiendada. Kuna erinevates kogukondades on eri probleemid, siis võib olla on vajalik kogukondade põhine lähenemine ka programmi meetmetes ja tegevustes.

Leitakse ühiselt, et programm justkui ei tohikski valmis saada, sest töö ja tegevused peavad pidevalt edasi arenema. Näiteks kogukondade vaheline kogemuste vahetus ja pidev kommunikatsioon. Viidatakse aga asjaolule, et ideekorje tasandil on lihtne pakkuda häid ideid, aga keeruliseks läheb programmi rakendamise faasis.

Arutelu jätkub keskorganisatsioonide rolli üle. Ühine seisukoht, et see peab kirja saama valmivasse dokumenti. Osalejad viitavad vajadusele koordineerida osa loodava programmi tegevusi hetkel kehtiva Rahvuskaaslaste programmiga. Edasi liigub arutelu programmi eelarve peale. Arutletakse ka mõtte üle, et programmi raames luua strateegilise partnerluse võimalused (näiteks MTÜ Globaalsed eestlased näitel).

Siseministeerium kinnitab, et Rahvuskaaslaste programmiga on tihe seos – nii läbi programmidesse kaasatud inimeste, kui ka uue programmi tegevuste, sest paljud tegevused (keeleõpe, kultuuriseltside toetamine, jms) jätkub igal juhul ka uue programmiga. Oluline erinevus on aga see, et uus loodav programm ehitatakse üles uue riikliku strateegilise planeerimise süsteemi alusel – tegemist saab olema TERE põhimõtte ehk tegevuspõhise eelarve alusel programmiga¹, ehk iga programmi tegevuse rida on konkreetselt seotud ka selle eelarvega. Loodava programmi eelarvekõnelused lükkusid pandeemia mõjudest tulenevalt sügisesse. Kevadel panid neli ministeeriumit (SiM, KuL, HtM ja VaM) Siseministeeriumi

¹ Lisainformatsioon tegevuspõhise eelarve kohta Rahandusministeeriumi kodulehel:
<https://www.rahandusministeerium.ee/et/riigieelarve-ja-majandus/tegevuspohine-riigieelarve>

koordineerimisel kokku ka ühise lisaeelarvetaotluse, et loodava programmi vajadusi katta. Rahvastikuminister seisab sügisel selle ühistaotluse eest.

Arutelu liigub rahvastikuministri püstitatud arutelupunkti juurde, kuidas ühiselt väärilt tähistada Välis-Eesti päeva novembrikuu viimasel laupäeval? Pakutakse erinevad mõtteid, sh Välis-Eesti kultuuriseltside tunnustamine, virtuaalne seminar/konverents, kus tutvustaksime loodavat programmi; kogukonnapõhine lähenemine, kus igal aastal juhiks päeva tähistamist üks konkreetne kogukond (nt 2020 Kanada, 2021 Rootsi, jne). Kõige enam leiab toetust idee, et noored peaksid päeva korraldamisse kaasatud olema – nt Välis-Eesti päeva tähistamine läbi virtuaalsete platvormide.

Nõustatakse rahvastikuministri avakõnes öelduga ja rõõmustatakse, et noored on aktiivselt üleilmses eestluses kaasa löömas! Oluline on läbi vaadata noorte algatusel läbi viidud virtuaalpäevadelt tulnud sisend ja seda programmi koostamise juures kasutada.

Oluline arutelu teemal kaasamine, sest kaasamine on programmi kontekstis märksõnaks. Suvel jätkub programmi sisendi ühtlustamine ning sügisel jätkub suurem kaasamine tagasiside saamiseks. Kaasamine jätkub aga pidevalt ka programmi rakendamisel!

4. Koostöökomisjoni järgmise kohtumise teemad – Raivo Küüt

ÜEKNi liikmed ei planeeri sügisel 2020 oma plaanilist kohtumist seoses COVID-19 tulenevatest võimalikest reisipiirangutest Eestis. Sellega seoses palve võimaldada osalust ÜEKK liikmetel järgmisel ÜEKK plaanilisel koosolekul (ÜEKK neljas kohtumine on planeeritud Tartus 29.09.2020) ka veebivahendusel. Siseministeerium kinnitas veebivahendusel osalemise võimalust. Lisaks tuleb partnerministeeriumi, Haridus- ja teadusministeeriumiga, arutada järgmisele päevale (30.09.2020) planeeritud rahvuskaslaste programmi konverentsi võimalusi videoformaadi osas.

5. Rahvastikuminister Riina Solmani kokkuvõte ja lõppsõna

Minister tänab koostöökomisjonil osalenud liikmeid ja võtab kokku huvitava ning sisuka arutelu. Lisab, et ootame alati ÜEKK tagasisidet – vt *protokoll* lisa 3.

allkirjastatud digitaalselt

Raivo Küüt
koosoleku juhataja